

UDK 262.13 "1939/1945"
 929 Pio XII., Papa "1939/1945"
 Izvorni znanstveni članak
 Primljeno: 17. ožujka 2000.

Potenciranje poznatoga i ponavljanje neistina:
 U povodu knjige John CORNWELL, *Hitler's Pope. The Secrete History of Pius XII*, Viking, London, 1999., 430 str.

JURE KRIŠTO

Hrvatski institut za povijest, Zagreb

Autor se kritički osvrće na vrlo zapaženu knjigu engleskog autora o Katoličkoj crkvi općenito i u NDH.

Lani je prilično veliku prašinu podigla knjiga engleskog autora Johna Cornwella, višeg istraživača na Jesus Collegeu u Cambridgeu, naslovljena *Hitlerov papa. Tajna povijest Pija XII*. U središtu Cornwellova zanimanja je, očito, papa Pio XII. iz ugledne patricijske rimske obitelji Pacelli. Sadržaj knjige razdijeljen je na 21 kratko poglavlje u kojima autor pokušava dati zaokružen papin potret od njegovih predaka i roditelja preko sjemenišnog odgoja, vatikanske karijere, diplomatske službe u svojstvu nuncija u Njemačkoj i papinstva tijekom najtežih godina Drugoga svjetskog rata do poslijeratovskog razdoblja papinstva. Knjiga je popraćena kraćom raspravom o izvorima kojima se služio, a tiču se kontroverze o navodnoj papinoj šutnji i o prospektu da Pio XII. bude proglašen blaženim i svetim. Na kraju knjige je ponuđena izabrana bibliografija radova i imenični indeks.

Cornwell je priznat autor nagrađivan za svoju prozu. Autor je kontroverzne senzacionalistički pisane knjige o smrti pape Ivana Pavla I. kratko poslije izbora za Petrova nasljednika (*A Thief in the Night: The Death of Pope John Paul I*). I knjiga o kojoj je ovdje riječ nesumnjivo je zanimljivo štivo, ne samo zato što je Cornwell vrlo vičan pisanju dobre engleske proze, nego i zato što autor ne krije svoje temeljne predrasude i uvjerenja. Cornwell prostodušno priznaje da su mu bubu sumnje o ispravnosti postupaka čelnih ljudi njegove (katoličke) Crkve u vrijeme Drugoga svjetskog rata, osobito glede određivanja sudbine Židova, ubacili nekatolici na cocktail partyju. Cornwell također otkriva da se u tipičnoj maniri srednjedobnog dobrostojećeg gentlemana na taj poticaj bacio na preispitivanje svoje i prošlosti svoje Crkve te jednako tipično za tako

osviještenog katolika s osjećajem pripadnosti manjini zaključio da je bio prevaren u uvjeravanjima da je njegova Crkva dovoljno napravila za novi svijet ili "novi poredak" u kojem se idiotarije iz prošlosti ne mogu više nikad dogoditi.

Ako čitatelj prihvati Cornwellova preduvjerenja, vjerojatno će uživati u dobro pisanom tekstu i postajati sve čvršći u uvjerenju da je Pacelli i kao nuncij u Njemačkoj i kao državni tajnik i kao Papa Pio XII. odgovoran za politiku popuštanja (*appeasement*) koja je navodno postojala u odnosu prema Hitleru i njegovoj politici. Taj će čitatelj vjerojatno postajati sve ljuciji na Pacellija te će se složiti s Cornwellom da je Pacelli čak bio predodređen da se ponaša onako kako Cornwell kaže da se ponašao.

No, ako se čitatelj ne složiti s Cornwellom temeljnim preduvjerenjem i predrasudom, također će tijekom čitanja postajati sve ljuciji, ali tada zbog nelogičnosti, prebrzog osuđivanja, "naknadne pameti", prosudbe prošlih događaja i postupaka osoba iz suvremene vrijednosne skale i sličnih neprimjerenih postupaka.

Autor polazi od zavodljive teze da je Pacelli, još u vrijeme dok je bio državni tajnik Sv. Stolice, radi svojih autoritarnih ideja o idealnom odnosu Sv. Stolice i državnih vlasti uspio isključiti njemačke katoličke biskupe iz procesa dogovaranja s njemačkim civilnim vlastima te ih u odnosu na Hitlerovo vrijeme potpuno onemogućio da uopće mogu reagirati na razvoj političkih prilika, premda se s takvim razvojem nisu slagali. Cornwell tako isitiče da je Pacelli bio protiv katoličkih političkih stranaka, primjerice protiv Katoličke stranke centra u Njemačkoj. Nije bilo teško Hitleru, zaključuje autor, dobiti pristanak za ukinuće te stranke u Njemačkoj. Cornwell je isto tako uvjeren da je Pacelli bio protiv političkog angažmana katolika izvan hijerarhijske kontrole. Lako je posпустio Hitleru, zaključuje, u zahtjevu da ograniči aktivnosti katoličkih laika i svećenstva organiziranih u mnogobronim katoličkim udruženjima i organizacijama te da eventualno pristane na njihovo eliminiranje.

Cornwell napose spočitava Pacelliju da je razmišljao o politici u kontekstu sklapanja konkordata s pojedinim državama. U Njemačkoj je još kao nuncij svesrdno radio na sklapanju konkordata s pojedinim njemačkim saveznicima, a kad je postao državnim tajnikom cilj mu je bio postignuće sličnog ugovora s Reichom. I kod sklapanja konkordata Pacelli je, po Cornwellu, iznad svega tražio slobodu katoličkog školstva. Za taj stavak se toliko založio da je bio spreman žrtvovati druge stavke, koji su lokalnom episkopatu možda bile važnije. Takve Pacellijeve preokupacije, zaključuje Cornwell, bile su razlogom da je Pacelli, usprkos progona katolika koje je Hitler započeo i prije sklapanja konkordata, potpisao kapitulantski ugovor s Hitlerom, ugovor koji je Hitler odmah politički zlorabio.

Glavna Cornwellova teza o pogubnosti eliminiranja lokalnog episkopata iz političkih rasprava Vatikana s pojedinim državama je zavodljiva, napose za hrvatskog čitatelja koji malo poznaje odnose vatikanske diplomacije prema hrvatskim biskupima u vrijeme komunističke vladavine. Poznato je, naime, da

je vatikanskoj diplomaciji polovicom 60-ih bilo toliko stalo do sklapanja ugovora s tadašnjom komunističkom Jugoslavijom da su bili spremni eliminirati hrvatske biskupe iz procesa dogovaranja.¹ Dogovor je postignut u obliku Protokola 1966., ali hrvatski katolički episkopat nije bio ni malo sretan s nekim njegovim točkama, napose provizijom da episkopat preuzima na se zadaću sprečavanja "terorizma".² U pitanju je bila politička igra tadašnjih vlasti koje su optuživale hrvatske organizacije, napose izvan Jugoslavije, za terorizam, što je imalo izuzetno negativan odraz na hrvatsku borbu za svoja prava i svoj politički prostor. Vatikanska je diplomacija pristala da tako politički bude iskorištena kako bi postigla ugovor za koji je, očito, smatrala važnijim od političkog probitka Hrvata u tom času kako su ga prosuđivali hrvatski biskupi.

Ipak mi se Cornwellovo razmišljanje čini problematičnim zbog više razloga, a opći je dojam da ne uzima dovoljno u obzir konkretne povijesne okolnosti u prosuđivanju mogućnosti papina razmišljanja i akcije kao i razmišljanja i akcije njegova državnog tajnika Pacellija. Cornwell kao da nije u stanju postaviti ozbiljno pitanje bi li Pacellijeva politika bila uspješnija u onemogućavanju Hitlera da izvrši svoje naume da nije bio preokupiran politikom sklapanja konkordata, nego da se izravnije i od ranije antagonistički postavio prema Hitleru te dopustio da mu se i njemački episkopat suprotstavi. Cornwell ne sumnja da je njemački episkopat bio sposoban oduprijeti se Hitleru, čak spriječiti Konačno rješenje za Židove, jer zna da se taj episkopat uspio suprotstaviti Bismarcku u njegovu pokušaju slamanja Crkve (*Kulturkampf*). Autor, međutim, ne uzima u obzir da Bismarck i Hitler nisu iste osobe, da u pitanju nije bila primjena istih metoda, a ponajviše da su svekolike prilike bile posve različite, pa da je i episkopat bio različit i da je, svakako, bio zauzet drukčijim problemima 80-ih godina 19. stoljeća i 30-ih 20. stoljeća.

Problem je u tome da je Cornwell toliko impresioniran svojom temeljnom pretpostavkom, tj. predrasudom (pred-rasudbom) da su svi drugi pokazatelji relativizirani do beznačajnosti.

Upravo je takav metodološki pristup razlogom nekih očitih nedosljednosti u njegovu zaključivanju. Tako, primjerice, kad odobrava neki postupak pape Pija XI., ne priznaje njegovu državnom tajniku Pacelliju bilo kakvu zaslugu za to, ali kad kritizira papin postupak i razmišljanje, usko ih veže za Pacellija.

Ima i drugih nedosljednosti. Cornwell, istina, ne prešućuje Pacellijeve čine koji očito stoje u suprotnosti s njegovim temeljnim zaključkom, ali ih ne uzima u razmatranje u oblikovanju zaključaka o Pacellijevim postupcima. Tako kad je austrijski primas bečki nadbiskup kardinal Theodor Innitzer toplo primio Hitlera poslije njegova trijumfalnog prolaza kroz anektirani Beč, upravo ga je državni tajnik Pacelli hitno pozvao u Rim da mu natrlja uši, a u međuvremenu je u *Osservatore Romano* dao objaviti članak u kojem se postupak austrijske katoličke hijerarhije ne smatra u skladu s vatikanskom politikom.

¹ V. Hansjakob STEHLE, *Die Ostpolitik des Vatikans*, München – Zürich, 1975., 326.

² Jure KRIŠTO, *Katolička crkva u totalitarizmu 1945.-1990.*, Zagreb, 1997., 50.

Štoviše, državni je tajnik prisilio kardinala da potpiše dokument koji praktički poništava značenje postupka austrijskog episkopata. (201.-202.). No, Cornwell ni tada ne može biti velikodušan prema Pacelliju, ni tada mu nije dovoljno hrabar, nego sve te postupke tumači, dakako, spočitavajući, kao “vježbanje centrističke moći” (exercise in centrist power) (202.). Takav mentalni sklop jednostavno iritira, ali ga se mora imati na umu ako se želi razumjeti Cornwellove zaključke.

Slično je s Pacellijevim opaskama neposredno pošto je postao papom. Cornwell ističe da je u razgovoru s njemačkim kardinalima novoizabrani papa Pio XII. bio svjestan naravi Hitlerova režima, ali je bio također svjestan da je u interesu Crkve i katolicizma općenito, napose njemačkog, da ne prekida odnose i da se ne inati s Hitlerom (208.-209.) s čime su se njemački prelati složili. Ako čitatelj misli da će tu dilemu Cornwell imati pred očima kad bude razmatrao daljnje papine postupke u još težim prilikama vara se: tu činjenicu više jednostavno ne uvažava. Štoviše, u istom dahu zaključuje da “od početka njegove vladavine ... Pacellijev pristup Hitleru premašivao je diplomatsku ugladenost”, a njemački su biskupi navodno shvatili papine sugestije (209.).

Možda je najkarakterističnije od svega ostaloga za Cornwellov mentalni sklop da u kontekstu opisa Pacellijeva sudioništva, u uloji vrhovnog autoriteta Crkve, u zavjeri za svrgnuće Hitlera zaključuje: “Njegova [Pija XII.] mržnja Hitlera bila je dovoljno velika da riskira svoj vlastiti život i ... živote mnogih drugih” (240.). To, međutim, nije inoglo spriječiti Cornwella da ne naslovi svoju knjigu “*Hitlerov papa*”.

Cornwell jednostavno ne voli Pacellija. Čak mu se i njegova pojava čini namještenom i predodređenom, njegovu duhovnost smatra individualističkom, njegovu pobožnost neočekivanom i usredotočenom na Djevicu Mariju, Pacellijevo uživanje samoće papinskih odaja smatra nenormalnim, njegovo usvajanje stajališta da je jedini zaštitnik učiteljstva Crkve smatra nemodernim. Cornwell jednostavno ne može smoći jedne lijepe riječi za Pacellija od njegova djetinjstva do smrti ni formulirati jednu odobravajuću rečenicu za njegove postupke. To, dakako, govori mnogo više o Cornwellu nego o Pacelliju. Iza svega toga stoji, čini se, Cornwellovo odbacivanje ideje papinstva kakvu su propagirali moderni pape, ako ne jednostavno samu ideju papinstva.

Ne čudi, stoga, što Cornwell, čini se, spočitava E. Pacelliju što nije bio mudriji političar i sposobniji manipulator od Hitlera. To, očito, nije bio, ali može li mu se zbog toga staviti na leđa krivnja apokaliptičkih razmjera? Teško. No, to je upravo što Cornwell čini: smatra Pacellija odgovornim za umrtvljivanje njemačkih katolika i za propast Židova zato što nije nadmudrio Hitlera, a to je svakako pokušavao. Ironično, čitajući Corwellovu knjigu teško se oteti dojmu da autor zamjera Pacelliju što nije spasio svijet od katastrofe i kataklizme, premda ga ni na koji način ne smatra prikladnim za papinsku poziciju.

Cornwell ne može, dakako, prešutjeti brojne pokazatelje da su ne samo papa Pacelli, nego i njegovi najbliži suradnici kao i drugi katolički prelati

široj svijeta prosvjedovali protiv nasilja nad civilima i progonom na temelju rase i vjere. Cornwellu, međutim, to nije dostatno, a temeljni prigovor crkvenim predstavnicima je, izgleda, da nisu reagirali onako kako Cornwell misli da su trebali reagirati ili, još bolje, onako kako su britanski i američki politički predstavnici htjeli da papa reagira. Cornwell inače temelji svoju središnju tezu o papinoj šutnji nasuprot židovskim pogromima i eliminaciji na privatnim pismima britanskog diplomatskog predstavnika pri Sv. Stolici Francis d'Arcy Osbornea. Cornwell uopće ne razmatra mogućnost da su britanski i američki politički predstavnici htjeli imati papu na svojoj strani u nastojanju da postignu ratne ciljeve svojih zemalja upravo na isti način kao što se Hitler služio papom i crkvenim predstavnicima u postizanju svojih političkih ciljeva. U svakom slučaju, Cornwell jednostavno odbija prihvatiti izravne naznake najviših crkvenih predstavnika da su se klonili izazivanja Hitlera da ne bi pogoršali situaciju kako za Židove tako i za nežidove kao mjerodavne. Također ne uvažava upozorenja vatikanske diplomacije da Sv. Stolica ne može biti sigurna ne služe li se saveznici optužbama o broju uništenih Židova u propagandne svrhe, kao što je jasno davala do znanja da se srpski krugovi pri jugoslavenskoj vladi u izbjeglištvu i pri Srpskoj pravoslavnoj crkvi služi propagandom u pokušaju da pridobiju Sv. Stolicu za svoje ciljeve.

Čudi, međutim, da u isto vrijeme dok kritizira papu zbog mlakosti u odnosima s Hitlerom, Cornwell nije uopće skandaliziran postupcima političara kojima je neposredna odgovornost bila suprostaviti se Hitleru, a upuštali su se u politiku popuštanja.

Najporaznijim od svega za Cornwellovu knjigu čini mi se to da cilj njegove kritizerske ljutnje nije zapravo papa Pio XII., nego sadašnji papa Ivan Pavao II., što nije promaklo ni nekim drugim čitateljima.³ U tom Cornwell samo odražava raspoloženje obraženijeg i "liberalnijeg" kruga katolika u zapadnim liberalnim demokracijama, koji su od Wojtilina zauzimanja Petrove stolice do danas optuživali Ivana Pavla II. da ne može shvatiti smisao i potrebe suvremene Crkve, jer je handikapiran svojim *poljskim* iskustvom. Ako ste imali prilike upozoriti takve kritičare da su njihove predrasude zapravo rasističke, znate da to nije imalo nikakva efekta; u takvim glavama rasisti su samo neki drugi i u odnosu na neke druge.

Poglavlje o Hrvatskoj

Može li se očekivati da Cornwell bude objektivniji u analizi (ako je o tome uopće riječ) Katoličke crkve i njezinih čelnih ljudi u vrijeme Nezavisne Države Hrvatske (NDH)? Dakako, da ne može, i to Cornwell obilno potvrđuje. No, upravo u slučaju tretiranja postupaka Crkve u NDH njegova se

³ Liam Lynch, Darlington, England, 25 January 2000 "A good solid exposure of the corruption of absolute power", <http://amazon.uk>, customer comments.

metodologija razgolićava do srama. Cornwell je cijelo poglavlje naslovio "Priatelj Hrvatske" (Friend of Croatia), premda se samo dio tog poglavlja odnosi na Hrvatsku. Ne samo da Cornwell ne nudi ništa novoga u historiografskoj ocjeni postupaka Pija XII. i čelnih ljudi Crkve u NDH, nego se isključivo oslanja na pohabane argumente iz komunističke propagande. Temeljni izvor njegovih saznanja o postupcima Crkve u NDH je knjiga talijanskog bivšeg svećenika Carla Falconija *Šutnja Pija XII.*, koja je objavljena na talijanskom prije 35 godina (1965.), a na engleskom prije 30 (1970.). Cornwell smatra tu knjigu dobro potkrepljenom dokumentima, ali je očito da su Falconiju bivši jugoslavenski propagandisti i tajne službe potkućivali ne samo izabrane dokumente, nego i njihovu interpretaciju. Budući da nije znao jezika prihvatio je sve ponuđeno i napisao knjigu vjerojatno ne znajući da je tim uradkom postao oruđem protukatoličke propagande i dnevopolitičkih makinacija komunističke vlasti prema Katoličkoj crkvi. Možda nije nevažno upozriti da se u tom poslu svesrdno angažiralo nekoliko Hrvata: Ive Mihovilović - koji je priredio knjigu *Tajni dokumenti o odnosima Vatikana i ustaške "NDH"*, Zagreb 1952., kojom se Falconi isključivo služio - Franjo Barbieri i Ivan Lazić. No, nevjerojatno je da danas Senior Research Fellow na Jesus Collegeu piše važno poglavlje knjige koje ne sadržava ništa doli propagandu. Štoviše, Cornwell smatra da ti "osuđujući hrvatski materijali" "ostaju bitnim izvorom za svakoga tko se upušta u polemiku te koji terete Pacellija da je znao za ustaške zlodjela, da nije rekao ni učinio ništa i da je pokazao da podržava režim" (378.). U nekoliko sam navrata istaknuo da Britanac primjenjuje začuđujuće metodološke obrate. Ne može se dovoljno istaknuti kako je neshvatljivo i nedopustivo da svoju temeljnu optužbu protiv pape Pija XII. za navodnu politiku popuštanja gradi na (jugoslavenskoj) komunističkoj propagandi i falsifikatima. Ali ni odnos prema drugim dokumentarnim izvorima nije za pohvalu. Cornwell spominje višesveščanu kolekciju dokumenata koju je objavila Sv. Stolica o svojim aktivnostima u vrijeme rata pod zajedničkim naslovom *Actes et documents du Saint Si`ege relatifs `a la seconde guerre mondiale*, ali se njome vrlo malo koristi. U svakom slučaju, ničim što se odnosi na Hrvatsku nije se poslužio u svojoj knjizi, osim što spominje dva dokumenta od marginalne važnosti. Očekivano, kad govori o "ustaškom zlatu" i o ulozi Krunoslava Draganovića u prebacivanju "nacističkih suradnika" u prekomorske zemlje opet se služi sumnjivim i drugorazrednim izvorima koje su obavještajci i novinari dobili iz špijunskih izvora te ih tendenciozno servirali čitateljstvu.⁴

Od novijih autora, Cornwell bira samo one koji mogu poduprijeti njegove predrasode oblikovane Falconijevim uradkom. Još je nevjerojatnije da takvim propagandističkim štivom podupire svoj temeljni argument o Papi Piju XII. kao osobi koja se zbog nekih svojih i katoličkih interesa (kakve druge interese bi trebao promicati papa?!) upušta u politiku popuštanja prema Hitleru.

⁴ M. AARONS i J. LOFTUS, *Unholy Trinity: How the Vatican's Nazi Networks Betrayed Western Intelligence to the Soviets*, New York, 1991.

Vjerojatno je beskorisno upuštati se u raspravljanje o pojedinostima iz Cornwellovih zamjerki Crkvi u NDH, jer one uistinu nisu ništa drugo doli vjerran odraz komunističke protukatoličke propagande.⁵ Možda je ta pojedinost samo još jedna prigoda za lamentiranje o nevjerojatnom nedostatku smisla s hrvatske i katoličke strane za objavljivanje knjiga na svjetskim jezicima kako bi se ako ne sprečavala propaganda barem nudilo vjerodostojno tumačenje vlastite povijesti. Kao ni Falconi, ni Cornwell ne zna hrvatski. Tako se i ne može od njega očekivati da poznaje noviju literaturu na hrvatskom o predmetu o kojem piše; čak mu je bilo nepoznato da su Hrvati vrlo kritički, i utemeljeno, pisali o Falconijevoj knjizi.⁶

Postojanje objektivno pisanih knjiga o Katoličkoj crkvi u NDH na engleskom jeziku ne bi, dakako, osiguralo da se neodgovorni autori poput Cornwella njima posluže. Očit je primjer njegovo postupanje s istraživanjem i pisanjem engleskog povjesničara Owena Chadwicka. Dok se više nego obilato služi Chadwickovim istraživanjem o odnosima Vatikana i Velike Britanije u vrijeme rata (*Britain and the Vatican during the Second World War*), ne slijedi uzornog povjesničara u zaključcima s kojima je unaprijed odlučio da se ne slaže. Uostalom, nije smatrao potrebnim poslužiti se kolekcijama dokumenata na engleskom i talijanskom koji se odnose upravo na KC u vrijeme NDH. Riječ je, dakako, o knjigama Richard Pattee, *The Case of Cardinal Aloysius Stepinac* (1953.) i Fiorello Cavalli, *Il processo dell'arcivescovo di Zagabria* (1947.). To ne bi pomoglo zato što, Cornwell, čini se, ne voli Hrvatsku kao što nema simpatija ni prema Piju XII. Nije čak isključeno da je pravi razlog tako kritičkog i neobjektivnog prikaza Crkve u NDH činjenica osamostaljenja Republike Hrvatske, upravo kao što mu zadnji cilj kritike nije toliko Pijo XII. koliko Ivan Pavao II. Ne čudi, stoga, što Cornwell kritizira zagrebačkoga nadbiskupa Alojzija Stepinca, preuzimajući optužbe komunističkog suda protiv njega kao vjerodostojne i mjerodavne, te ujedno podsjeća da je Ivan Pavao II. proglasio Stepinca blaženim.

Sve u svemu, Cornwellova knjiga je dobro pisano i lako čitljivo štivo, ali metodološki i sadržajno neuspjela. Štoviše, ta knjiga je štetna i opasna, budući da sadrži neistine, pogrešno je motivirana te ispunjena predrasudama. Da je pisana sa suprotnih pozicija, mogla bi biti proglašena ksenofobičnom, rasnom i isključujućom. Štetna je, jer širi neistine i neznanje. Opasna je, jer se hrani i u isto vrijeme potiče ksenofobiju, predrasude i isključivost kod drugih, a kako u svijetu ima puno onih koji naginju takvim porocima, naći će plodno tlo i nastaviti razarajuće djelovanje. Autora se možda može razumjeti. Nije ni neobično ni nenormalno da čovjek, autor, ima osobnih problema, nerazriješenih trauma i oporog osjećaja prema (svojoj) prošlosti, ali je jednostavno štetno kad

⁵ Opširnije J. KRIŠTO, *Katolička crkva i Nezavisna Država Hrvatska*, I-II, Zagreb, 1999.

⁶ (Ivan TOMAS). "Jedna pogana knjiga: rodjena u mržnji, gradjena na lažima i falsifikatima. Knjiga Karla Falconija: 'Šutnja Pija XII.', *Stepinac mu je ime. Zbornik uspomena, svjedočanstava i dokumenata*, I-II, prir. Vinko Nikolić, München – Barcelona, 1980., 416.-451.

se osobni problemi raspliću i rješavaju na račun šire zajednice, kad se univerzaliziraju ili, kao u ovom slučaju, prebacuju na svjetsku povijest. Nitko ne mora voljeti papinstvo, pojedinog papu iz prošlosti ili sadašnjeg papu i, zasigurno, nitko ne mora voljeti Hrvate, ali je neočekivano da se takve pre-dilekcije opravdavaju tendencioznim tumačenjima prošlosti, čak neistinama. Autor se može razumjeti, ali u tome ga se ne može opravdati.

S U M M A R Y

ACCENTUATION OF THE KNOWN AND REPETITION OF UNTRUTHS:
ABOUT THE BOOK John Cornwell, *Hitler's Pope. The Secrete History of Pius XII*, Viking, London, 1999, 430 pages.

While the author is impressed by Cornwell's style and presentation, he is appaled by the lack of seriousness exhibited by author who writes about an important subject (not broached for the first time, by any means) and by demonstrated inability to supress his preconceived notions and even prejudices. Cornwell relies heavily on Owen Chadwick, which assures that he mentions most important facts about the involvement of the Cardinal and Pope Pius XII (whom Cornwell systematically entitles by his family name, Pacelli) in contemporary politics, but he bends and ignores Chadwick's research when he makes his judgment about the Pope.

Cornwell's treatment of Catholic Church in the Independent State of Croatia (he gives it an entrie chapter) is a traversy of research and objective writing. His main source, if not the only, for the presentation of the Church in Croatia during the World War II ip 35 years old book by Carlo Falconi. Cornwell perhaps did not know , but he could have and must have been informed, that Falconi wrote his piece on the basis of the propagandistic material given to him by the Yugoslav secrete service and propagandists, which served the purpose of anti-Chatolic propaganda in Yugoslavia. A well intended reader could excuse Cornwell (he does not read Croatian and could not know what some authors wrote about Falconi's sources at the time his book appeared), if he did not point those "Croatian materials" as essential not only for the condemnation of Croatian Catholic episcopate, but for Pius XII as well.